

Samen nieuwe energie

Met een prachtig uitzicht over Amsterdam gingen, in aansluiting op de Dag van Stad en Regio, ruim dertig bestuurders met elkaar in gesprek. Zij spraken over de warmtetransitie; over verduurzaming van de verwarming van woningen en gebouwen. Samen nieuwe energie, het thema van de avond, blijkt een goede betiteling van de gesprekken tussen de bestuurders. Een terugblik op het Diner Pensant van 2017.

Door: Barbara Heebels, Platform31

Hoe brengen we samen de CO₂-uitstoot terug? Hoe moet de warmtetransitie worden vormgegeven en welke rol moeten verschillende partijen hierin pakken? En met de komst van een nieuw kabinet: welke keuzes en kaders vraagt dit van het Rijk? Welke gebouwen waarover we uitkijken kunnen wellicht aangesloten worden op een warmtenet en welke rol is er weggelegd voor het Rijk, gemeenten, corporaties en eigenaar-bewoners? Tjalling de Vries, programmaleider Warmte bij het ministerie van Economische Zaken, leidt het diner in met een korte toelichting op de Energieagenda en de opgave van het verduurzamen van de gebouwde omgeving. Hij maakt gelijk de urgentie duidelijk: in de komende 30 jaar moeten er 200.000 woningen van het gas af. “De tijd van experimenteren is voorbij, actie is nu nodig”, aldus de Vries. Ook Geert Teisman, professor complex decision making aan de Erasmus, benadrukt in zijn wetenschappelijke reflectie ook

het belang van nu handelen: “wie gaat vandaag wat doen? Het energievraagstuk is ingewikkeld om twee redenen. Het is een ontoewijsbaar vraagstuk: niemand kent het vraagstuk goed en iedereen kan of moet zelfs bijdragen. En het is een vraagstuk waarbij snelle veranderingen optreden, mede door nieuwe technologische mogelijkheden.”

Waar ga je voor?

Er ontstaat hierdoor een kluwen aan betrokken partijen en mogelijke oplossingsrichtingen. Teisman benadrukt: “Probeer de kluwen niet te ontrafelen, maar ga er mee aan de slag. Het is belangrijk om hierbij flexibel te zijn: waar ga je voor in plaats van waar ben je van?” Hij geeft aan dat de regio het goede afstemmingsniveau hierbij is. Het Rijk kan meerwaarde creëren door in te zetten op regionale samenwerking en goed te schakelen tussen schalen. Dit vraagt wel om een nieuwe manier van samenwerking, en het meebewegen met de zwerm.

Ook tijdens de discussie aan de tafels komt het belang van gezamenlijk de schouders eronder zetten terug. Naast het schakelen tussen schalen, wordt ook het belang van een koersvaste rijksoverheid benoemd. Over de rol van het Rijk is niet iedereen het eens: waar sommige aanwezigen richtlijnen willen zien, benadrukken anderen het belang van vrijheid geven aan verschillende ontwikkelingen. Naast wetgeving, kunnen ook prijsprikkels ervoor zorgen dat er massa kan worden gemaakt. Door een hogere prijs voor gas, komen eigenaar-bewoners in beweging.

Aan enkele tafels wordt de urgentie duidelijk gevoeld. Naast het benoemen van ieders verantwoordelijkheden, worden er goede voorbeelden aangehaald en innovatieve oplossingen bedacht. Tegelijkertijd wordt benadrukt dat massa maken niet in één keer kan. Het is belangrijk om niet overal tegelijk te beginnen maar eerst op verschillende plekken kennis op te doen. Een aanpak per wijk en woningtype wordt geopperd, er is immers geen algemene oplossing. Innovaties, ook vanuit de bouwsector, en leerpunten uit pionierende wijken of steden kunnen vervolgens verder verspreid worden.

Bewonersparticipatie

Een belangrijk thema tijdens de avond is: hoe krijg je bewoners mee in de transitie? Lex de Boer, directeur van woningbouwcorporatie Lefier, geeft de aanwezigen mee dat het meekrijgen van bewoners niet alleen cruciaal is maar ook een hele opgave: "Denk niet dat het allemaal makkelijk gaat", benadrukt hij. Lefier is actief in Groningse wijken waar veel mensen een laag inkomen hebben en waar het organisatievermogen laag ligt. Met de uitrol

van Nul-op-de-Meter woningen is het eigenlijk oefenen op huurders. Dit levert ook veel weerstand op. Nu is het in Groningen nog relatief makkelijk om mensen te overtuigen van de noodzaak om van het gas af te komen, maar tegelijkertijd willen huurders prettig en comfortabel wonen en niet te veel betalen. Dat laatste biedt mogelijkheden om bewoners te overtuigen. Door te laten zien dat men op de energierekening kan besparen, kun je bewoners meekrijgen.

Het belang van bewoners financieel ontzorgen komt ook tijdens de discussie aan de tafels aan bod. Gedacht wordt aan lease-constructies voor eigenaar-bewoners, een combinatie van subsidies en ontzorging naar Engels model, tot een tender model waarbij eigenaren van soortgelijke woningen zich inschrijven en er vervolgens verschillende aanbieders worden gevraagd een voorstel te doen voor CO2-neutraal ontwikkelen. Bij eerdere energietransities, van hout naar olie en vervolgens naar gas was er geen sprake van "tegenwerking" van bewoners. Dit omdat de transities meteen gekoppeld waren aan de verbetering van hun levensomstandigheden. In ruil voor een lagere energierekening en meer comfort zullen mensen meer bereid zijn om mee te gaan in de transitie.

Van gas af: hip en happening

Naast het financieel aantrekkelijk maken van een gasvrije woning, is het ook van belang om van het gas af hip en happening te maken. Tijdens de discussies aan de tafels komen ook tal van ideeën ter tafel over hoe je huurders maar ook eigenaar-bewoners kunt enthousiasmeren voor een woning zonder gas. Gedacht wordt aan een "van het gas los" festival zoals dat in Amsterdam gehouden wordt,

een tupperware party voor koken op elektra en het overtuigen van de kinderen van babyboomers om hun ouders te laten investeren in hun woningen in jaren 60 en 70 wijken. Tot slot zal ook de arbeidsmarkt zich moeten aanpassen. Nu zullen installateurs weer een gasketel willen verkopen. Door in te zetten op om- en bijscholing kan er ook vanuit de aanbodkant gestuurd worden op alternatieven voor bewoners.

Met aandacht voor bewoners op wijkniveau zijn we er echter nog niet. Het belang van schakelen tussen schalen en komen tot collectieve oplossingen komt duidelijk naar voren in het betoog van Jan van der Meer. Hij poneert dat er op dit moment sprake is van marktfalen: warmtenetten zijn uiteindelijk tot tien keer goedkoper dan individuele maatregelen, maar de baten komen nu op een andere plek terecht dan de kosten. Dit maakt dat men hier nog te weinig in wil investeren en er vaak voor kleinschalige, individuele trajecten wordt gekozen. Om massa te kunnen maken, is het nodig om de kosten van warmtenetten te reduceren en te socialiseren. Iedereen zou moeten meebetalen. Daarnaast moet de gasprijs omhoog, zodat *all electric* en warmtenetten ook relatief aantrekkelijker worden. Grote afnemers, zoals corporaties zullen mee moeten helpen om warmtenetten een succes te maken. Niet alleen meebewegen met de zwerm dus, maar ook keuzes durven maken. Nu zijn we nog te veel afhankelijk van wethouders die hun nek durven uitsteken.

In zijn afsluitend advies benadrukt, Hamit Karakus, directeur Platform31, ook het belang van nu heldere keuzes maken, zowel door het Rijk als de andere betrokken partijen. De oplossingsrichting zal verschillen per gebied, maar de overheid zal duidelijk aan moeten geven wanneer woningen van het gas af moeten zijn. Daarnaast is het heel belangrijk dat we de bewoners meekrijgen, zowel particuliere eigenaren als huurders. De samenleving moet in beweging worden gebracht om samen nieuwe energie te kunnen genereren. Mensen die het om wat voor reden dan ook nog niet willen of kunnen, zullen we moeten helpen. Belangrijk daarbij is om goed zichtbaar te maken wat het oplevert, zowel voor mensen zelf als voor de wijk. En uiteindelijk zullen we samen verantwoordelijkheid moeten nemen: in de woorden van Teisman, "je gaat er niet over, maar je gaat er wel voor."

Wilt u verder in gesprek met Platform31 over de energietransitie? Neemt u contact op met Paola Huijding:

E paola.huijding@platform31.nl

M 06 23 01 27 96